

Odrišča

VIA NEGATIVA: "NE ME SILIT, DA POVEM, KAJ MISLIM"

Pred uporabo natančno preberite navodila

19. Aprila, 2023

"To je predstava o spektaklu. Antologija človeške bestialnosti. Zastrašujoča parada korakajočih entitet po itinerarju našega moralnega propada."

Pišeta: Zala Reich in Matic Ferlan

Bere: Matic Ferlan

Citate bere: Zala Reich

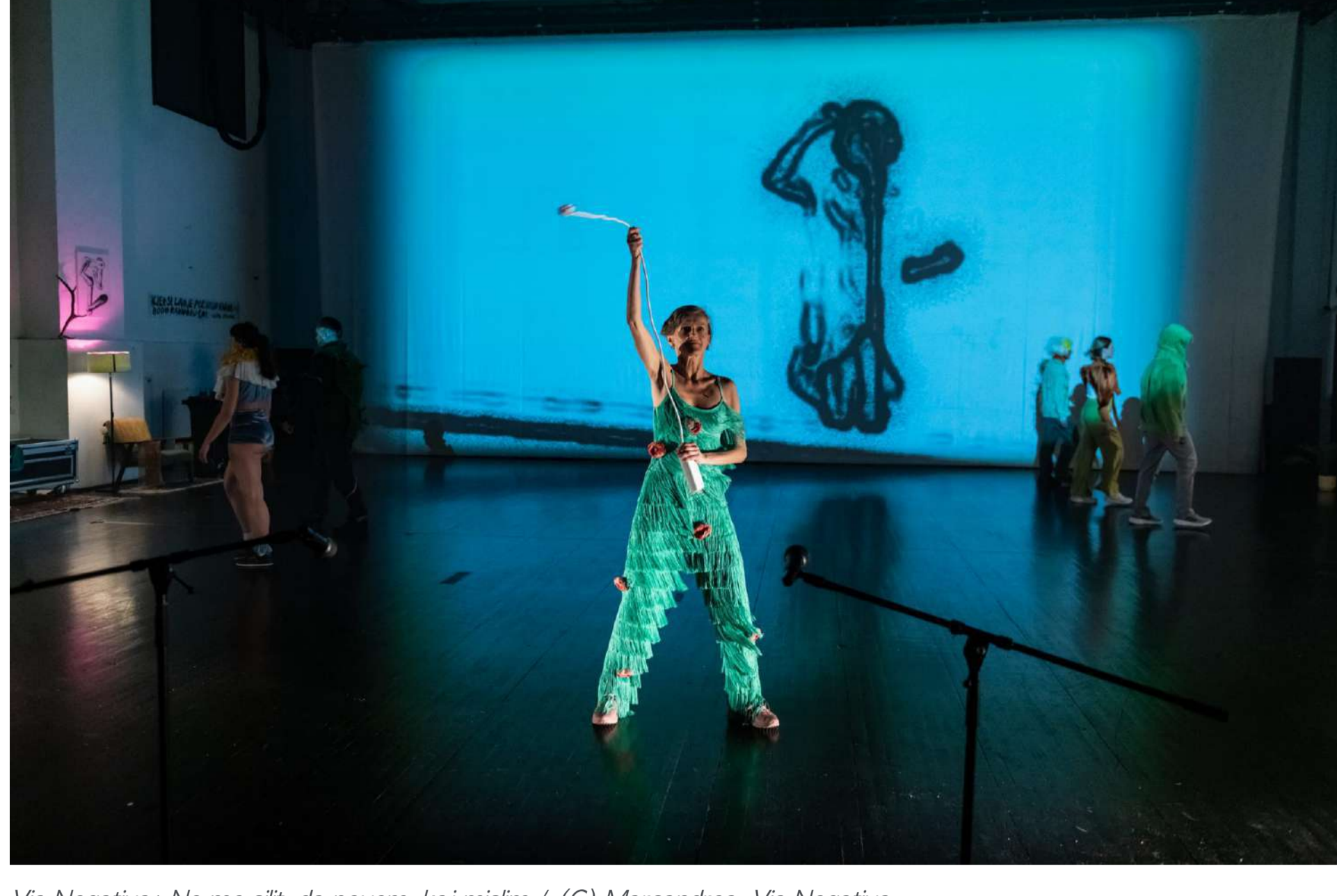
Zvočna slika: Miha Juvan in Matic Ferlan

Glasbena oprema: VCA1, Monday, 2023; vse pravice pridržane nosilcu avtorskih pravic

Slikovno gradivo: Marcandrea / Via Negativa; vse pravice pridržane nosilcu avtorskih pravic

»V družbah, kjer prevladujejo sodobni pogoji proizvodnje, je življenje predstavljeno kot ogromno kopičenje spektaklov. Spektakel je inverzija življenja, avtonomno gibanje neživega. Spektakel se pojavlja hkrati kot družba sama, kot del družbe in kot sredstvo združevanja. Poenotenje, ki ga doseže, ni nič drugega kot jezik univerzalne ločenosti. Spektakel je negacija življenja, ki je dobilo vidno obliko. Spektakel, ki ponareja realnost, je kljub temu resnični proizvod te realnosti. V spektaklu cilji niso nič, razvoj je vse. Cilj spektakla ni nič drugega kot on sam. Gledalec se nikjer ne počuti doma, ker je spektakel povsod. Spektakei je rekonstrukcija religiozne iluzije. Spektakel ohranja ljudi v stanju nezavesti, ko prehajajo skozi praktične spremembe pogojev bivanja. Družbena funkcija spektakla je proizvodnja odtujitve. Spektakel je kapital, akumuliran do te mere, da postane podoba.«

(Bojan Jablanovec, »Spektakularne teze o spektaklu« – del izbora iz prvega poglavja »Družbe spektakla« Guya Deborda; prevod: DeepL)

Via Negativa: Ne me silit, da povem, kaj mislim / (C) Marcandrea, Via Negativa

To je izsek iz prirejenega izbora spektakularnih tez o spektaklu francoskega filozofa **Guya Deborda** in njegovega dela *Družba spektakla* iz 1967. Odbral jih je **Bojan Jablanovec**, režiser in umetniški vodja Društva ustvarjalcev in raziskovalcev sodobnih scenskih podmetnosti **Via Negativa**. Debordova knjiga je sestavljena iz 221-ih aforističnih tez, v katerih na podlagi družbenih obratov in situacionističnih dognanj, popisuje trajektorijo prihodnosti. Pravi, da »vse, kar je bilo nekdaj zares živeto, je danes le reprezentacija tega.« Po njegovem je obča kvaliteta življenja obubožala do te mere, s tako intenzivnim pomanjkanjem avtentičnosti, da so na tnal naše zaznave, spremljajoča degradacija znanja pa ovira kritično misel. Po njegovem je potreben **détournement**, ki predvideva načrtno uporabo spektakularnih podob in jezika, zavoljo prekinitve toka spektakla. Nekakšna sifzofvska kamen-škarje-papir situacija – le spektakel lahko premaga spektakel.

Temu pa dodajmo še serijo performativnih dogodkov **30 stavkov**, ki jo je v **VN Labu** (laboratoriju Vie Negative za uprizorjanje) lani zasnovala **Anita Wach**, skupaj z Bojanom Jablanovcem. V njej je v različnih pojavnih oblikah »od intimnih solo nastopov, do happeningov z več nastopajočimi, od popolnoma fizičnih dejanj, do verbalnih monologov, od abstraktnih form do interaktivnih pobud« samo sebe spojila s kaosom človeštva, varno zavetje umetniškega izraza zamenjala za javni prostor in se mu prepustila v sodbo.

»Spektakel je droga, ki gledalce hrani s svetlobo in podobami, ki so odsevi resničnosti ... ki so odsevi podob naših predstav o resničnosti ... ki so projekcije naših želja ... ki so projekcije želja drugih ... ki so odsevi perverzij iluzije. To je neustavljivi ples simulakrov – telesa, besede, stvari, podobe zablodelih bitij, razpadajočih spomenikov, parafraze sloganov in refraze umetniških del, zbirka iluzornih resnic in resničnih fikcij.«

(Anita Wach, »Iluzorne resnice in resnične fikcije«, drugi odstavek)

Via Negativa: Ne me silit, da povem, kaj mislim / (C) Marcandrea, Via Negativa

Ko združimo *30 stavkov* in *Družba spektakla* pa dobimo **Ne me silit, da povem, kaj mislim**, ki jo podpisujeta Bojan Jablanovec in Anita Wach. To je predstava o spektaklu. Antologija človeške bestialnosti. Zastrašujoča parada korakajočih entitet po itinerarju našega moralnega propada. Gre praktično za *gesamtkunstwerk*, saj celostno podobo tovariško enakomerno gradijo telesa na odru s svojim kodom repetitivnih gibov in kodom vzklikajočih gesel, svetlobna poetika, video konstelacija, senzacija umetne inteligence, romaneskna scenografija in slikarska kostumografija; vse skupaj pa drži glasba, ki je zasnovana kot bojni načrt, saj vsaki ofenzivi servira protiofenzivo. *Ne me silit, da povem, kaj mislim* je vojna zoper spektakel.

Odrsko dogajališče ljubljanske **Stare mestne elektrarne** od čistega začetka v predfazi z vstopajočim občinstvom pa do končnega sklepa ohranja koreografsko repetitivnost, ki je eden zaščitnih znakov Vie Negative. Ponavljajoče korakanje poustvarja prijeten ritem vsakdanjega življenja, ki ni vezano na posameznika, temveč na celotno družbo. Ne glede na to, kdo smo in kje živimo, na naš ritem vplivajo institucije, funkcionarji in tehnologija. Mantra performativnih teles proizvajajo Anita Wach, **Branko Potočan**, **Ena Kurtalić**, **Gregor Luštek**, **Kristina Aleksova** in **Loup Abramovič**. Ob sporadičnem vzklikanju imen ljudi, ki na netu način koproducirajo veliki spektakel ališ življenj, se paradigma zruši – povzroči motnjo in ritmu, spremeni smer, dogajanje upočasnjuje ali celo ustavi. A ker je *homo sapiens* metastaziral v *homo inhumanus* – nečloveški človek – nam je precej vsteno: življenje kot bi trenil steže z istim ritmom naprej.

»Eden izmed možnih scenarijev za prihodnost je, da bomo začeli toniti v svet visoko-naprednih spektaklov, kjer virtualna in obogatena resničnost, napredna umetna inteligenca in druge tehnologije, ustvarjajo prepričljive simulacije realnosti. To bi lahko pripeljalo do hiperrealnosti – stanja, ko je težko razločevati med resničnim in neresničnim.«

(ChatGPT, del odgovora na vprašanje »Tell me something about the spectacular future of mankind«; prevod: MF)

Via Negativa: Ne me silit, da povem, kaj mislim / (C) Marcandrea, Via Negativa

Kar smo pravkar slišali je spisala umetna inteligenca. Popularni **ChatGPT** je inteligentni pogovorni portal, ki na uporabnikovo vprašanje sam skonstruira odgovor. Vprašali smo ga, naj nam pove kaj o človekovi spektakularni prihodnosti. O tem je govoril tudi dramatični pripovedovalec v predstavi *Ne me silit, da povem, kaj mislim*. Celotno dogajanje namreč z didaskalijami osmišlja monolog projektorja, ki na platno servira lastne misli. In ta situacijski motiv nekako krona projektorjeva projekcija, naj pred uporabo natančno preberemo navodila. In navodila, v primeru težav, med drugim predvidevajo tudi izredni odklop iz omrežja. Čeprav se torej zdi, da je tehnologija v primerjavi s človekom v popolni premoči, nekako pozablamo in Via Negativa to v neki svoji sočni cinično-romantični maniri tu pokaže, da lahko še zmeraj kadarkoli odklopimo kabel, povežemo novo napravo ali izključimo elektriko.

Narativno polje predstave je sveže zorano – korakajoče performativno bitje, konglomerirano iz šestih teles, predstavlja le potisk: publika vse že ve, vse to že živimo, nič ni novega, vse parole poznamo, jasna je naša zgodovina, naša sedanost in naša prihodnost. **N'toko v Neznosni lahkotnosti življenja** iz 2010 pravi: »Vsega mam dost, dost mam vsega, dost mam vseh, dost sebe.« Ta verz bi lahko bil nekakšen lirični podnaslov tega pisanja – kako apatičnemu človeku, ki so mu okrog oči začele rasti plaščice, dopovedati, da je on sam spektakel, da s svojim bivanjem ustvarja spektakel, da ga spektakel osmišlja in ubija ter da to spektakularno sranje lahko ustavi le spektakel, ki ga ustvarja nov spektakel? Nič čudnega, da se nam meša in mamjo vsega *dost* – **Ionesco** je nekoč zapisal, da večno mladi ostajamo zaradi umorov in samomorov...

Via Negativa: Ne me silit, da povem, kaj mislim / (C) Marcandrea, Via Negativa

Medtem ko projektor – glorificirani lirski subjekt – z vzvišene pozicije, kot nekakšen tehnološki župnik in prižnec, ljudi iz mesa in krvi skuša prepričati, da zasada vlogo atipičnega, vsevednega, moralnega, nepokvarjenega, nepretenciozno optimističnega razmišljujočega anarhističnega voajerja, kot kladivo udarja po žeblju, ki sta ga publikumu nastavila Bojan Jablanovec in Anita Wach. In če zaključimo v stilu Guya Deborda in se spomnimo na **Netflixovo** miniserijo **Maniac** **Patricka Somervillea** izpred petih let, velja opozoriti na nekaj točk: »Masa bo vedno premagala posameznika. Neizmerna inteligenca je slaba namena, je neizmerna neumnost. Umetna inteligenca ni nevarna, nevarna je umetna inteligenca s človeškimi emocijami. Na koncu vsega nam ostanejo odnosi. Spektakel brez moralnega namena je strup za civilizacijo.« In končni poudarek – pred uporabo natančno preberite navodila!